

13.1.8. Rozvoj miest

V Košickom kraji je spolu 440 sídiel, z toho 17 sídiel má štatút mesta.

Tabuľka: Sídlá so štatútom mesta v Košickom kraji

Okres	Počet obcí	z toho so štatútom mesta
Košice I-IV	1 (22 mestských častí)	1 – Košice
Košice-okolie	114	2 – Moldava nad Bodvou, Medzev
Gelnica	20	1 – Gelnica
Michalovce	78	3 – Michalovce, Strážske, Veľké Kapušany
Rožňava	62	2 – Rožňava, Dobšiná
Sobrance	47	1 – Sobrance
Spišská Nová Ves	36	3 – Spišská Nová Ves, Krompachy, Spišské Vlchy
Trebišov	82	4 – Trebišov, Čierna nad Tisou, Kráľovský Chlmec, Sečovce
Kraj spolu	440	17

Zdroj: SÚ SR

V období po roku 1991 sa v kraji zvyšovala miera urbanizácie t.j. sústreďovanie obyvateľov do sídiel vo veľkostnej kategórii nad 5 000 obyvateľov, najmä vplyvom vyššej ponuky pracovných príležitostí v mestách. V posledných rokoch sa však zosilňuje aj miera suburbanizácie, t.j. sťahovanie ľudí z väčších miest do menších obcí, ktoré sa nachádzajú v dobrej dopravnej dostupnosti od veľkého mesta.

Podiel obyvateľov žijúcich v sídlach v uvedenej veľkostnej kategórii na celkovom počte obyvateľov v rokoch 1991 a 2009 bol nasledovný:

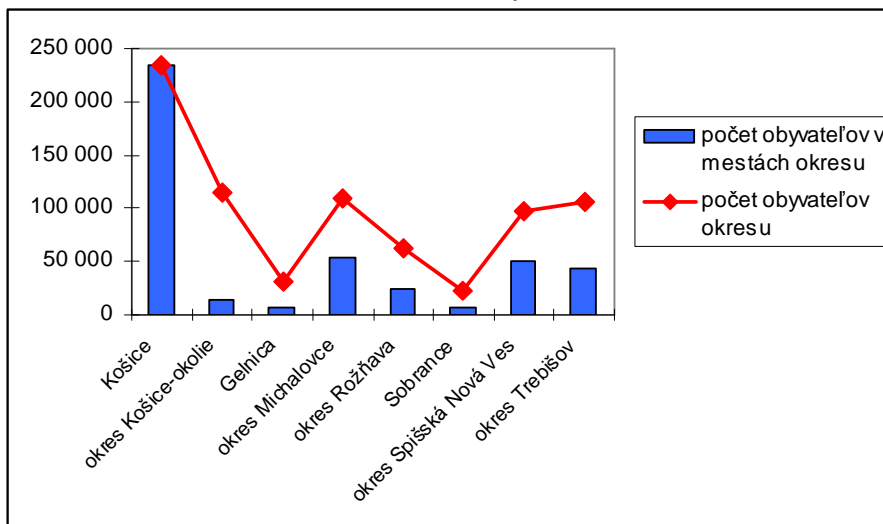
Tabuľka: Počet obyvateľov žijúcich v mestách Košického kraja a miera urbanizácie v okrese

Okres	Mesto	Počet obyvateľov				Miera urbanizácie (%)	
		1991		2009		1991	2009
		mesto	okres	mesto	okres		
Košice I-IV	Košice	235 160	235 160	233 880	233 880	100	100
Košice-okolie	Medzev	3 871		3 936			
	Moldava nad Bodvou	8 796		10 142			
	Spolu	12 667	99 292	14 078	115 192	12,7	12,3
Gelnica	Gelnica	6 277	29 833	6 146	31 365	21,0	19,6
Michalovce	Michalovce	38 823		39 426			
	Strážske	4 255		4 579			
	Veľké Kapušany	9 421		9 549			
	Spolu	48 244	105 284	53 554	110 080	45,8	48,7
Rožňava	Rožňava	18 647		18 833			
	Dobšiná	4 569		5 161			
	Spolu	23 216	60 681	23 994	61 827	38,3	38,8
Sobrance	Sobrance	5 754	24 099	6 265	23 222	23,9	27,0
Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	39 218		37 995			
	Krompachy	8 252		8 923			
	Spišské Vlchy	3 368		3 661			
	Spolu	50 838	86 350	50 579	97 329	58,9	52,0
Trebišov	Trebišov	20 675		23 305			
	Čierna nad Tisou	4 744		4 025			
	Kráľovský Chlmec	7 963		7 855			
	Sečovce	6 705		8 271			
	Spolu	40 087	100 520	43 456	105 225	39,8	41,3
Košický kraj		422 243	741 219	431 952	778 120	56,9	55,5

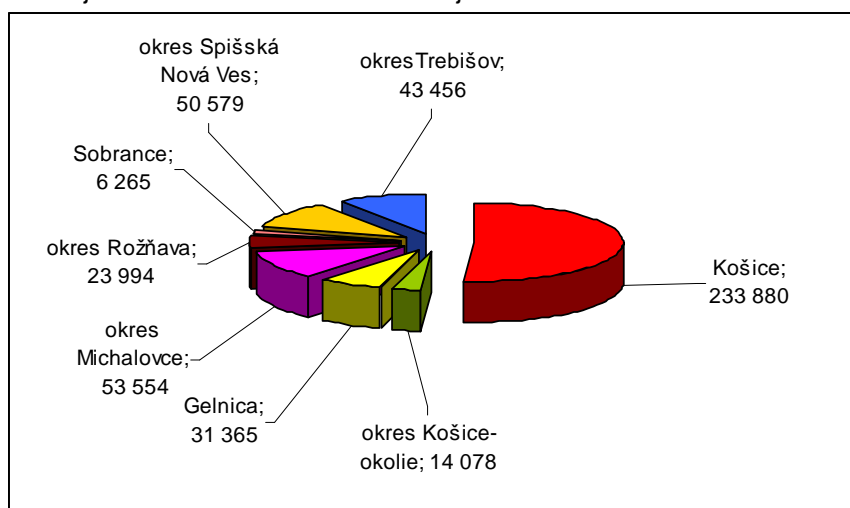
Zdroj: SÚ SR

Z vyššie uvedeného prehľadu o vývoji počtu obyvateľov miest vyplýva, že miera urbanizácie sa mierne zvýšila v okresoch Michalovce, Rožňava, Sobrance a Trebišov. Mierne sa znížil počet obyvateľov v meste Košice, ako aj v mestách Michalovce, Čierna nad Tisou a Kráľovský Chlmec a súčasne sa znížil aj stupeň urbanizácie.

Graf: Počet obyvateľov v okresoch a mestách Košického kraja

Graf: Počet obyvateľov žijúcich v mestách Košického kraja

Absolútne najnižšiu mieru urbanizácie vykazuje okres Košice-okolie (12,3%), čo je spôsobené polohou a ekonomickým významom Košíc, ako aj funkciou okresu Košice-okolie, ktoré bezprostredne mesto obkolesuje. Nízkou mieru urbanizácie majú aj okresy Gelnica (19,6%), a Sobrance (27%).

Centrá osídlenia

Súčasný trendy demografického vývoja, vývoj spoločenských a hospodárskych podmienok nevytvárajú v blízkej budúcnosti predpoklady pre kvantitatívny nárast centier a ťažísk osídlenia. Ďalší vývoj je potrebné orientovať najmä na kvalitatívny rast miest a aglomerácií.

Stručná charakteristika miest Košického kraja

Čierna nad Tisou leží v juhovýchodnej časti Východoslovenskej nížiny blízko hraníc s Ukrajinou v okrese Trebišov. Pre premenu typickej obce na mesto bol rozhodujúci rok 1947, kedy došlo k vybudovaniu prekládkovej železničnej stanice medzinárodného významu na výmenu tovaru s krajinami býv. Sovietskeho zväzu. Mesto v predchádzajúcom období bolo najvýznamnejším suchozemským prístavom nielen na Slovensku, ale i v strednej Európe. Súčasná Čierna nad Tisou s rozlohou 9,4 km² má vyše 4 tis. obyvateľov, avšak je tendencia znižovania počtu obyvateľov.

Z hľadiska infraštruktúry mesto patrí medzi osídlenia s najširším technickým vybavením. V meste je nízka koncentrácia priemyselných aktivít, čo súvisí aj s recesiou hospodárstva. Mesto však naďalej má dôležité postavenie z hľadiska funkcie prekladiska, aj polohy v blízkosti hraníc s Ukrajinou a Maďarskou republikou. Na hraničnom priechode Čierna nad Tisou – Čop sa stretávajú dva rôzne

rozchody koľají: normálny 1 435 mm a široký 1 520 mm. Dominantným faktorom ekonomického života v meste je železničné prekladisko. Útlm v jeho činnosti po roku 1989 v súvislosti s politicko – ekonomickými zmenami znamenal aj útlm v miestnej ekonomike. Čiastočne zlepšenie situácie možno očakávať od plánovaných investičných akcií zamerané na modernizáciu a obnovu technických zariadení strojového parku, modernizácie prekladiska, zvýšenie technických parametrov tratí a modernizácie železničných vozňov.

Dobšiná sa nachádza v juhovýchodnej časti Slovenského Rudohoria v okrese Rožňava. Jej chotář zasahuje do Stolických a Volovských vrchov i Slovenského raja. Archívne dokumenty označujú mesto Dobšiná ako prvé oceliarske mesto Uhorska. V rôznych historických etapách sa tu ťažilo železo, meď, kobalt, nikel, ortuť, azbest, aj striebro. Baníctvo dosiahlo najväčší rozkvet v 60-tych a 70-tych rokoch 19. storočia ťažbou kobaltovo-niklových rúd. Súčasná Dobšiná má 5,1 tis. obyvateľov. Po úpadku baníctva a železiarstva sa začalo v Dobšinej intenzívnejšie rozvíjať poľnohospodárstvo, chov oviec a koní. Nové pracovné možnosti vznikli aj rozvojom súkromného podnikania, najmä v službách a v cestovnom ruchu, ale aj v spracovaní drevnej hmoty. Medzi rarity mesta patrí vysokotlaková elektrárň s prečerpávaním. V Spišsko-gemerskom krasi, na území Národného parku Slovenský raj sa nachádza Dobšinská ľadová jaskyňa, ktorá je zapísaná do zoznamu svetových prírodných pamiatok UNESCO. Dobšiná je dôležitá z hľadiska rozvoja cestovného ruchu, letnej i zimnej turistiky i vidieckeho cestovného ruchu.

Gelnica je jedno z najstarších banských miest na Slovensku, leží uprostred Hnileckej doliny po oboch stranách rieky Hnilec. Nachádza sa v okrese Gelnica, súčasne plní funkciu okresného mesta. V 14. a 15. storočí prežívalo mesto vrcholné obdobie rozkvetu. Ťažili tu zlato a striebro, ale aj meď a železnú rudu. Mesto bolo známe spracovaním kovov (výroba klincov). Hospodárska kríza začiatkom 20. storočia zasiahla aj Hnileckú dolinu, prejavila sa vysťahovalectvom a dolina dostala názov „Hladová“. V meste v súčasnosti žije 6,1 tis. obyvateľov, avšak počet obyvateľov sa mierne znižuje. Prebiehajúci proces transformácie a reštrukturalizácie hospodárskych odvetví po roku 1989 spôsobil útlm ťažby nerastných surovín a zatváranie baní, čo spôsobilo vysokú mieru nezamestnanosti. Mesto má perspektívy najmä v rozvoji cestovného ruchu, v spracovaní drevnej hmoty. Pre rozvoj malého a stredného podnikania bol vybudovaný podnikateľský inkubátor, prebieha výstavba priemyselného parku.

Košice je druhým najväčším mestom Slovenska. Je súčasťou dvoch aglomerácií, s okresom Košice-okolie tvorí Košickú aglomeráciu a s mestom Prešov s okolím obidvoch miest Košicko-Prešovskú aglomeráciu. Táto aglomerácia svojim ekonomickým potenciálom a počtom obyvateľov patrí medzi najvýznamnejšie v rámci SR.

Mesto leží v Košickej kotline, v údolí rieky Hornád. V dávnej minulosti pre prosperitu trhovej osady mala význam obchodná cesta z Balkánu k Baltu a jej odbočka na Spiš. V 19. storočí vzniklo v meste viacero manufaktúr, neskôr tovární. V druhej polovici 19. storočia patrilo k najpriemyselnejším centrom Uhorska. Súčasná Košice sú mnohonárodnostnou metropolou s 234 tis. obyvateľmi. Historické jadro mesta je nevšedným architektonickým skvostom, vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Sústreďuje objekty zo všetkých stavebných období. K najpozoruhodnejším patrí národná kultúrna pamiatka Dóm sv. Alžbety, gotická kaplnka sv. Michala a Urbanova veža, ako aj ďalšie významné pamiatky a kultúrne inštitúcie. Významné postavenie v meste má odvetvie výroby a spracovania kovov, v súčasnosti reprezentované U.S.Steel s.r.o. Košice. Je významným výrobcov plechov aj pre automobilový priemysel. V meste má tradíciu aj strojárstvo (VSS Košice), potravinársky a odevný priemysel, sídlo tu majú aj významné stavebné firmy (Inžinierske stavby, Hutné stavby, Eurovia a i.), v poslednom období sa v meste intenzívne rozvíjajú firmy v oblasti informačno-komunikačných technológií (T-Systems, Ness, Antik a ďalšie). Mesto je križovatkou cestnej a železničnej infraštruktúry, je tu letisko medzinárodného významu. Významné zastúpenie majú vzdelávacie inštitúcie – vysoké školy (Technická univerzita, Univerzita P.J.Šafárika, Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie, VŠ bezpečnostného manažérstva). Stredné školy majú technické, ekonomické, zdravotné a všeobecné zameranie, sú tu aj inštitúcie poskytujúce celoživotné vzdelávanie. Sídlia tu pracoviská Slovenskej akadémie vied. V Košiciach má sídlo Štátna filharmónia, Štátna vedecká knižnica, Štátna divadlo, Slovenské technické múzeum, Východoslovenská galéria, Východoslovenské múzeum a ďalšie kultúrno-spoločenské inštitúcie. Rekonštrukcia zimného štadióna na modernú Steel Arénu umožňuje organizovať významné športové podujatia, vytvára podmienky na organizovanie koncertov za účasti významných zahraničných umelcov. Atraktivnosť mesta zvyšuje Botanická záhrada UPJŠ aj Zoologická záhrada, početné kultúrno-historické pamiatky pripomínajúce

históriu mesta a iné atrakcie (úzkorozchodná detská železnica). V roku 2008 vyhlásila medzinárodná porota mesto Košice za víťaza národnej súťaže o titul Európske hlavné mesto kultúry na rok 2013.

Kráľovský Chlmec leží v juhovýchodnej časti Východoslovenskej nížiny medzi riekami Tisa, Latorica a Bodrog v okrese Trebišov. Tradičné roľníctvo, vinohradníctvo, ovocinárstvo a rybárstvo bolo trvalým zamestnaním obyvateľstva, k nim pribudlo aj remeselníctvo. O miestnych viniciach a vinohradníctve existujú doklady z 15. storočia. V roku 1920 mesto spolu s Medzibodrožím pripojili k československej republike, pričom sa stalo sídlom Medzibodrožského okresu. Jeho štatút zanikol v roku 1960, keď sa centrom okresu stalo mesto Trebišov. Táto zmena nepriaznivo ovplyvnila mesto aj región, vývoj sa spomalil. V meste je renesančný kaštieľ zo začiatku 17. storočia. Prírodnou zaujímavosťou sú zvyšky depresných jazierok a stojaté vody bývalých mŕtvych ramien Tisy. V meste v súčasnosti žije 7,8 tis. obyvateľov, tri štvrtiny obyvateľstva majú maďarskú národnosť. Po zmenách v roku 1989 sa od centier vzdialené mesto v spolupráci s domácimi a zahraničnými partnermi snaží vylomiť z izolácie. Význam pre tento región má najmä cezhraničná spolupráca so susediacimi regiónmi, najmä Maďarskou republikou a vinohradníctvo (Tokajská vínná cesta) spojené s vidieckou turistikou.

Krompachy sa nachádzajú v strednom Spiši v údolí rieky Hornád v okrese Spišská Nová Ves. Od 16. storočia boli v chotári vybudované pece a hámre na spracovanie železnej rudy. V roku 1804 tu postavili železiareň s vysokou pecou. Prelom v priemyselnom rozvoji prinieslo vybudovanie modernej železiarne a valcovne v roku 1841. Produkciou 5 tis. ton surového železa a vyše 100 tis. ton ocele bola najväčšou železiarňou v Uhorsku. Dôsledkom ekonomickej krízy a sociálneho úpadku po I. svetovej vojne a vplyvom delby záujmových sfér v ČSR boli železiarne likvidované. V roku 1948 tu začali budovať elektrotechnický závod – SEZ Krompachy. Prevádzka v medenej hute bola obnovená v roku 1951. Krompachy sú známe hutníctvom neželezných kovov (Kovohuty Krompachy). Technickými pamiatkami sú prvá vodná elektrárňa na východnom Slovensku a starý železiarsky hámor. Mesto má v súčasnosti 9 tis. obyvateľov. Problémom je obyvateľstvo rómskej národnosti. Transformácia ekonomiky a vlastníckych vzťahov ovplyvnili sociálny a ekonomický vývoj mesta, čo sa prejavilo najmä stratou pracovných príležitostí v hutníckom kombináte a následne vysokou nezamestnanosťou. Prínosom je vstup významných zahraničných investorov najmä v rámci elektrotechnického priemyslu. Mestom prechádza medzinárodná železničná trať, na rieke Hornád je postavená malá vodná elektrárňa. Budúcnosť Krompach je v elektrotechnickom priemysle, ktoré sa sľubne rozvíja, v rozvoji spracovateľského priemyslu, ale aj v rozvoji cestovného ruchu (zimná turistika, vidiecky cestovný ruch) a v rozvoji služieb. Blízko mesta, v neďalekých Volovských vrchoch sa nachádza významné medzinárodné lyžiarske stredisko Plejsy.

Medzev leží na juhovýchodných svahoch Slovenského Rudohoria v doline Bodvy. Bolo založené nemeckými kolonistami. V 17. storočí sa tu rozvíjala najmä cechová remeselnícka výroba. V 18. storočí nastalo výrazné oživenie poľnohospodárskej výroby, remesiel a baníctva. V roku 1896 v Medzeve bolo 109 hámrov so 198 vyhňami. V tom čase boli výroby medzevského hámorníctva známe v celom Rakúsko-Uhorsku. Medzi technické pamiatky patrí expozícia v rámci Slovenského technického múzea tzv. Tischlerov hámor. Predstavuje typ jednokladivového dvojohňového hámra. Archaický charakter hámra umocňuje systém prívodu vody na koleso. Je tu taktiež zriadené Múzeum kinematografie rodiny Schusterovcov. V meste žije takmer 4 tis. obyvateľov. Po úpadku baníctva ťažisk výroby bolo hlavne na tradičnom spracovávaní kovov. Tradíciu tu mala výroba poľnohospodárskeho náradia, dopravníkových zariadení, kovaných brán, porez guľatiny. V Medzeve Rozvoj mesta je možné postaviť na tradičných výrobách, rozvoji spracovateľských odvetví priemyslu, drevospracujúcim priemysle, aj vidieckom cestovnom ruchu v spojení s rozvojom služieb.

Michalovce ležia v severnej časti Východoslovenskej nížiny, plnia funkciu okresného mesta okresu Michalovce. Takmer sedem storočí ovládala mesto a podvihorlatskú oblasť feudálna rodina Sztárayovcov, mesto malo zemepánsky charakter. Výrazný rozvoj mestu prinieslo až obdobie 19. storočia. V roku 1828 tu fungovalo 49 remeselníckych dielní. Agrárna funkcia zostala Michalovciam aj po postavení pivovaru, mlynu a tehelne. V meste s počtom takmer 40 tis. obyvateľov je v súčasnosti potravinársky priemysel, výroba automobilových komponentov a strojárstvo (BSH Drives and Pumps a YAZAKI Wiring Technologies Slovakia, s.r.o. Michalovce). Priemysel palív a energetiky má zastúpenie spoločnosťou Nafta a.s. Michalovce. Mesto plní aj rekreačnú funkciu, v blízkosti mesta sa nachádza medzinárodne známa vodná nádrž Zemplínska šírava s viacerými rekreačnými strediskami a menšie Vinianske jazero s prírodným prostredím. Vodné nádrže sú využívané na letnú rekreáciu a vodné športy, vrtmi boli overené aj geotermálne zdroje energie, ktoré by sa mali využiť v prospech

rozvoja cestovného ruchu. Mesto Michalovce má dobré predpoklady pre elektrotechnický, strojársky a automobilový priemysel, poľnohospodárstvo, letný cestovný ruch a rozvoj služieb.

Moldava nad Bodvou sa nachádza pri východnom výbežku Slovenského krasu v západnej časti Košickej kotliny v okrese Košice okolie. V polovici 16. storočia Moldava bola nemeckým mestečkom. V čase zjednotenia Abovskej a Turnianskej župy sa Moldava stala samostatným okresom tejto župy. Mesto stíhali živelné pohromy a mesto kleslo na úroveň obce. Ďalší rozvoj mesta nastal až po začatí výstavby VSŽ v Košiciach. Moldava nad Bodvou je najväčším mesto v okrese Košice – okolie s viac ako 10 tisíc obyvateľmi, čiastočne plní aj funkciu okresného mesta. Poľnohospodársky charakter určuje Moldavská nížina so štvorpätinovým podielom poľnohospodárskej pôdy. Tradíciu v meste má strojárstvo (výroba prevodoviek), oprava autobusov, spracovanie dreva a výroba dýh. V meste sa realizuje výstavba priemyselnej zóny. Podnikateľský inkubátor v Moldave nad Bodvou vytvoril podmienky pre usídlenie miestnych podnikateľských subjektov. Najväčší zamestnávateľia v meste sú Gubek Moldavský automatický mlyn s.r.o., SJT, s.r.o., Agro-Valaliky a.s., MOLD-TRADE s.r.o., AGRO-MOLD a.s. a ďalšie firmy.

Rožňava leží v Rožňavskej kotline, plní funkciu okresného mesta. Severná časť má hornatinový charakter a siaha do horskej oblasti Volovských vrchov, smerom na juh na mení na pahorkatinu a rovinu. Mesto má bohatú históriu, v 16. a 17. storočí bola vystavená útokom Turkov, počas protihabsburských povstaní sa spolu s Dobšinou stala strediskom zbrojárskej výroby, neskôr sa mesto stalo sídlom novozaloženého biskupstva a postupne nadobúdalo charakter kultúrneho a hospodárskeho centra pre široké okolie. Veľké rožňavské trhy lákali obchodníkov a produkty miestnych remeselníkov sa stali vyhľadávanými v celom Uhorsku. Rožňava má bohatú banícku históriu, ktorá je zdokumentovaná v múzejných zbierkach. Útlm banskej ťažby a nedostatok nových pracovných príležitostí priniesol zvýšenie nezamestnanosti. V meste žije takmer 19 tis. obyvateľov. Mesto je administratívnym a hospodárskym centrom východného Gemera. Rožňava je východiskovým bodom pri výletoch do jaskýň Slovenského krasu zaradených do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. V meste je zriadený inkubátor pre malých a stredných podnikateľov. Rozvoj mesta je spojený s ťažobným priemyslom, budovaním priemyselného parku, rozvojom cestovného ruchu a služieb.

Sečovce ležia v západnej časti Východoslovenskej nížiny, nachádza sa v okrese Trebišov. Z hľadiska polohy má dobré podmienky na poľnohospodársku výrobu a využitie obnoviteľných zdrojov energie. V meste žije vyše 8 tis. obyvateľov. Medzi významnejšie firmy patria Silometal – výroba kovových síl a zásobníkov, Palma – Agro – výroba jedlých rastlinných olejov, Sonap – textilná výroba (pracovné a zdravotnícke odevy a plášte, spodná a posteľná bielizeň, Valter – výroba ponožiek a elastických nití, Rokosan – výroba organických hnojív.

Sobrance ležia v severovýchodnej časti Východoslovenskej nížiny, v minulosti tu prevažovala poľnohospodárska a remeselnícka výroba. K histórii mesta patria aj Sobranecké kúpele, ktoré patrili medzi najstaršie kúpele Slovenska. Liečivé účinky vody sa uplatnili najmä pri pourazových stavoch, žalúdočných chorobách, reumatických a zápalových ochoreniach pohybového ústrojenstva, v súčasnosti kúpele neslúžia svojmu účelu. Raritou je jedinečné Gitarové múzeum. V meste žije vyše 6 tis. obyvateľov, avšak počet obyvateľov má klesajúcu tendenciu. Región má predpoklady na rozvoj pôdohospodárstva, cestovného ruchu spojeného s kúpeľníctvom, vidieckej turistiky a agroturistiky, ako aj služieb. Vodná nádrž Morské oko vo Vihorlatských vrchoch je turisticky vyhľadávanou atrakciou.

Spišská Nová Ves sa rozkladá v južnej oblasti Hornádskej kotliny. Mesto má banícku históriu. Rozvoj priemyslu urýchlila výstavba Košicko-bohumínskej železnice v roku 1871. Centrum mesta je mestskou pamiatkovou zónou s množstvom cenných kultúrno-historických objektov. Žije tu 38 tis. obyvateľov. Mesto plní úlohu hospodárskeho, obchodného, administratívneho centra Spiša. Rast mesta sa zastavil po roku 1989 kolapsom baníctva a úpadkom strojárskej i poľnohospodárskej výroby, ktorý sa však rozprúdil po usídlení viacerých zahraničných investorov (Embraco – výroba kondenzátorov). Dôležitým podnikom je aj BANSKO-MONTÁŽNY ZÁVOD a.s. v Spišskej Novej Vsi. V meste funguje podnikateľský inkubátor pre malých a stredných podnikateľov. Okrem baníctva tradíciu má aj spracovanie dreva a výroba dreveného nábytku (Nový Domov) a strojárstvo. Mesto ponúka veľa zaujímavostí a atrakcií, je tu množstvo kultúrno-historických pamiatok, divadlo, múzeum, galéria, zoológická záhrada. Je východiskom pre turistické návštevy medzinárodne známych lokalít Slovenského raja s prepojením na TANAP. Budúcnosť mesta je spojená s priemyselným parkom zameraným na drevársku, nábytkársku a strojársku výrobu a ďalšie priemyselné odvetvia. Významné

postavenie v celom regióne má cestovný ruch s možnosťou letnej i zimnej rekreácie. Lákadlom je aj Spišský hrad postavený v 12. storočí, ktorý svojou rozlohou patrí k najväčším v strednej Európe.

Spišské Vlchy je mestečko ležiace v juhovýchodnej časti hornádskej kotliny v okrese Spišská Nová Ves. História mesta je spojená s ťažbou medi, v roku 1900 bola v meste založená drevená a kamenná píla, tehelňa a závod na spracovanie ľahu. Mesto s 3,6 tis. obyvateľmi patrí medzi najmenšie mestá na Slovensku.

Strážske leží v Laboreckom výbežku Východoslovenskej nížiny v okrese Michalovce. Vývoj mesta sa v priebehu stáročí menil. Tradíciu má chemický priemysel (Chemko), ktorý je v súčasnosti rozdelený na viac právnych subjektov. V súčasnom období okrem anorganickej a organickej chémie je tu aj plastikársky priemysel. Problémom je znečistené životné prostredie PCB látkami vypúšťanými z Chemka Strážske. Spoločnosť Slovakia Steel Mills, a.s. ktorá v Strážskom stavia novú oceliareň a valcovňu, plánuje v marci začať skúšobnú prevádzku. Od januára 2011 spoločnosť zamestnáva celkovo 389 ľudí.

Trebišov leží v juhozápadnej časti Východoslovenskej nížiny, plní funkciu okresného mesta. Mesto má vyše 23 tis. obyvateľov. Oblasť má poľnohospodársky charakter. Tradíciu má potravinársky priemysel (bývalý Potravinársky kombinát). V súčasnosti v meste má sídlo firma Deva, výroba čokoládových a nečokoládových cukrovínok. Modernizácia firmy prebehla vďaka zahraničnému investorovi LEONIDAS S.A. Významným zamestnávateľom je Vagónka Trebišov, ktorá je súčasťou Tatravagónky Poprad. V meste je vybudovaný priemyselný park, v ktorom sídli dánska firma BLIKA na výrobu kovového dielenského nábytku, kovových regálov a úložných šatníkov. V súčasnosti rozširuje výrobu. Sídlo v meste majú aj inštitúcie na podporu regionálneho rozvoja i malého a stredného podnikania (RRA, RPIC).

Veľké Kapušany ležia vo východnej časti Východoslovenskej nížiny medzi riekami Latorica, Laborec a Uh v okrese Michalovce. Vzhľadom ku geografickej polohe má oblasť poľnohospodársky charakter, ktorá tu má svoju tradíciu. Prosperovali tu aj remeslá. V novších dejinách veľký význam pre rozvoj mali železničné trate, ktoré v roku 1910 spájali Vojany – Veľké Kapušany a Maťovce a po r. 1921 železničná trať s prepojením na Užhorod. Mesto aj v povojnových rokoch malo poľnohospodársky charakter, pre rozvoj mesta mala význam výstavba energetického centra vo Vojanoch. Ich ďalšie napredovanie súviselo aj s odovzdaním východného úseku tranzitného plynovodu ZSSR – západná Európa a tamojšej kompresorovej stanice začiatkom roku 1973. Ďalšie pracovné príležitosti priniesol závod Sloznaft, ktorý bol uvedený do skúšobnej prevádzky v roku 1974 a do trvalého výrobného režimu roku 1978. Elektrárne Vojany II. Začali vyrábať elektrickú energiu v roku 1975. Vo Veľkých Kapušanoch má sídlo kompresorová stanica v rámci prepravnej siete zemného plynu spoločnosti Eustream, a.s. závod Veľké Kapušany.

Schválené Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja miest a rozvojové zámery

Zákon 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja ukladá, aby vyšší územný celok i obce mali vypracovaný vlastný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja a v súlade s týmto programom realizovali rozvojové zámery.

Jednotlivé mestá majú vypracovaný program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta, schválený zastupiteľstvom. Problémom je ich aktualizácia v súlade so zákonom č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, ako aj finančné zabezpečenie, ktoré podmieňuje realizáciu rozvojových priorít. Rozpočet mesta neposkytuje dostatok finančných zdrojov na realizáciu projektov, preto je nevyhnutná podpora zo zdrojov štátneho rozpočtu, súkromných zdrojov, ale hlavne zdrojov európskych fondov.

Prehľad priorít miest vyplývajúcich z programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta:

Mesto	Technická infraštruktúra	Vzdelávanie a zamestnanosť	Veda, výskum, inovácie	Životné prostredie
Košice	x		x	x
Čierna nad Tisou	x	x		x
Dobšiná	xxx			
Gelnica	xxx			
Kráľovský Chlmec	xxx			

Krompachy	xx	x		
Medzev	x	x		x
Michalovce	x		x	x
Moldava nad Bodvou				
Rožňava	x	xx		
Sečovce				
Sobrance				
Spišská Nová Ves				
Spišské Vlachy	x	x		x
Strážske	xx			x
Trebišov				
Veľké Kapušany	x	xx		
Spolu priority	20	8	2	6

Podľa uvedeného prehľadu zamerania priorít miest možno konštatovať:

- pre väčšinu miest kraja je prioritou vybudovanie, resp. dobudovanie alebo rekonštrukcia základnej infraštruktúry a zvyšovanie zamestnanosti vrátane sociálnej inklúzie
- veda, výskum a inovácie sú jednou z priorít len mesta Košice s existujúcim potenciálom centier excelentnosti (univerzity, VŠ a SAV)
- v rámci inovácií je pre mesto Michalovce jednou z priorít digitalizácia a informatizácia služieb
- prioritu zeleného hospodárstva má len 6 miest kraja, pričom pre mesto Strážske je dôležité odstránenie envirozáťaže nadregionálneho významu. Ekologické povedomie a záujem o hospodárstvo zeleného rastu má mierne stúpajúcu tendenciu.

Tabuľka: Prehľad priorít miest na základe schválených PHSR miest

č.	Mesto, priority rozvoja
1	<p><u>KOŠICE</u></p> <p>Aktualizácia PHSR – Politika a stratégia rozvoja mesta Košice 2008-2015 schválené uznesením MZ č.633 zo dňa 30.-31.10.2008</p> <p>KOŠICE – MESTO RODINY</p> <p>1. Zlepšiť sociálne služby a sociálnu pomoc rodinám a jej členom.</p> <p>1.1. Zvýšenie a zlepšenie najmä terénnych a podporných služieb pre seniorov a zdravotne odkázaných občanov</p> <p>1.2. Skvalitnenie sociálnych služieb, najmä opatrovateľských služieb a služieb poskytovaných v zariadeniach sociálnych služieb</p> <p>1.3. Komplexná výchova členov rodiny pre kvalitný život a posilnenie rodinných vzťahov a rodinných väzieb</p> <p>2. Humanizovať prostredie sídlisk v meste a skvalitniť podmienky bývania najmä v bytoch starších obytných súborov na území mesta opotrebovaných ich dlhoročným užívaním.</p> <p>2.1. Rekonštrukcia bytov a bytových súborov a revitalizácia prostredia sídlisk so zameraním na revitalizáciu občianskej vybavenosti</p> <p>2.2. Zvýšenie percentuálneho podielu nájomných bytov vo vlastníctve mesta o 2% a zvýšenie dostupnosti bytov najmä pre mladých ľudí, mladé rodiny a marginalizované skupiny obyvateľstva</p> <p>2.3. Zvýšenie identifikácie obyvateľov s vlastnou obytnou štvrťou a ich zainteresovanosti a participácie na kvalite života v nej</p> <p>KOŠICE – MESTO KULTÚRY</p> <p>1. Pripraviť a zaviesť systém podpory rozvoja kultúry v meste</p> <p>1.1. Vytvorenie systému manažmentu, marketingu a podpory rozvoja kultúry mesta</p> <p>1.2. Podpora zlepšenia partnerstva a prepojenosti jednotlivých subjektov pôsobiach v oblasti kultúry, vzdelávania a výchovy</p> <p>2. Dosiahnuť transformáciu kultúrnej infraštruktúry mesta tak, aby zodpovedala</p>

	<p>európskym štandardom 21.storočia</p> <p>2.1. Realizácia investičných projektov v súvislosti s prípravou projektu EHMK (aj pomocou európskych a štátnych finančných zdrojov)</p> <p>2.2. Dobudovanie a rekonštrukcia kultúrnej infraštruktúry v mestských častiach</p> <p>3. Skvalitniť a rozšíriť ponuku v oblasti kultúrno-poznávacieho turizmu</p> <p>3.1. Dobudovanie supraštruktúry a infraštruktúry v oblasti cestovného ruchu</p> <p>3.2. Vytvorenie nových integrovaných produktov pre aktívny cestovný ruch</p> <p>3.3. Vytvorenie systému marketingu a podpory rozvoja CR v oblasti kultúrno-poznávacieho turizmu</p> <p>3.4. Zabezpečenie kvalitných ľudských zdrojov</p> <p>KOŠICE – MESTO INOVÁCIÍ</p> <p>1. Podporiť vznik a činnosť inovačných štruktúr a procesov</p> <p>1.1. Podpora vzniku a činnosti RIC a implementácie RIS a zlepšovanie verejných odborných kapacít pre inovačnú a znalostnú politiku</p> <p>1.2. Podpora rozvoja mesta ako inovačného pólu - sieťovanie, klastrovanie, vytváranie komunit pre strategické inovácie – spojenie medzi podnikateľským sektorom a VaV inštitúciami</p> <p>1.3. Podpora komunikačných nástrojov zameraných na propagáciu inovatívnosti</p> <p>1.4. Budovanie podpornej infraštruktúry – vytváranie podmienok pre existujúcich a začínajúcich podnikateľov v odvetviach s vyššou pridanou hodnotou</p> <p>2. Podporiť prílev nových investícií s vysokou pridanou hodnotou na území mesta Košice</p> <p>2.1. Vytvorenie dostatočných odborných kapacít mesta pre komunikáciu s potenciálnymi investormi a vypracovanie a realizácia systému podpory možných investorov pri vstupe do mesta</p> <p>2.2. Propagácia mesta ako vhodného miesta na investície s vyššou pridanou hodnotou</p> <p>KOŠICE – ZDRAVÉ MESTO</p> <p>1. Skvalitniť podmienky pre zlepšovanie zdravia obyvateľov mesta</p> <p>1.1. Rozšírenie možností aktívneho oddychu a krátkodobej rekreácie na celom území mesta</p> <p>1.2. Zvýšenie osvetly a výchovy k prevencii a uvedomovaniu obyvateľov v starostlivosti o vlastné zdravie</p> <p>1.3. Zabezpečenie podmienok pre poskytovanie kvalitnej zdravotníckej starostlivosti v objektoch na to určených, ktoré sú majetkom mesta</p> <p>2. Z územia mesta Košice vytvoriť zdravšie prostredie pre život</p> <p>2.1. Zvýšenie čistoty územia mesta</p> <p>2.2. Obmedzenie rizikových faktorov znečistenia životného prostredia v meste, najmä environmentálnych záťaží, hluku a znečistenia ovzdušia prachom</p> <p>2.3. Zefektívnenie starostlivosti o zeleň a zlepšenie plnenia funkcií verejnej zelene v meste</p> <p>2.4. Zabezpečenie kvalitnej pitnej vody pre každého spotrebiteľa</p>
2	<p><u>ČIERNA NAD TISOU</u></p> <p>PHSR schválený uznesením č. 21 zo dňa 13.12.2007</p> <p>1. rozvoj dopravnej, environmentálnej, občianskej infraštruktúry</p> <p>2. rozvoj a zvýšenie efektívnosti poľnohospodárskej výroby</p> <p>3. rozvoj podnikania s využitím domáceho potenciálu a rozvoj CR</p> <p>4. zvyšovanie kvality života obyvateľov rozvoja ľudských zdrojov (znižovanie nezamestnaných, aktívna politika trhu práce)</p> <p>Problém: vysporiadanie majetku mesta od štátu, ktorý je jeho vlastníkom a ktorého správcom sú ŽSR (mesto platí nájom ŽSR)</p>

3

DOBŠINÁ

PHSR schválený uznesením č. 255-26/XI-2008-MsZ zo dňa 26.11.2008

Oblasť rozvoja: Občianska vybavenosť, kultúrne dedičstvo, ľudské zdroje;

Prioritná oblasť č. 1: Modernizácia zariadení verejnej občianskej vybavenosti

Opatrenia:

Uskutočniť rekonštrukciu a prestavbu objektov občianskej vybavenosti (Radnice MsÚ, komplex budov na hasičskej zbrojnici, zariadenie sociálnych služieb Zariadenie pre seniorov, kultúrny dom, budovy na Ul. SNP č. 548 s využitím ako nové polyfunkčné centrum, komunitné centrum, budovy MŠ SNP ul., materskej školy na Ul. P. J. Šafárika v blízkosti rómskej osady v Dobšinej, budovu Gymnázia – v pôsobnosti KSK, budovy CVČDaM)

V rámci tejto prioritnej oblasti sú v realizácii tieto **projekty:**

Rekonštrukcia a modernizácia Hasičskej zbrojnice v Dobšinej

celkové náklady na projekt: 265 514 EUR

Rekonštrukcia a modernizácia Materskej školy I. v Dobšinej

celkové náklady na projekt: 267 955 EUR

Na realizáciu týchto projektov získalo mesto NFP v rámci ROP.

Oblasť rozvoja: Dopravná a technická infraštruktúra

Prioritná oblasť č. 1: Dobudovanie a zlepšenie cestnej dopravnej infraštruktúry

Opatrenia: Príprava cestného obchvatu mesta, obnova a dobudovanie miestnych komunikácií a chodníkov

Aktivity napĺňajúce opatrenia:

Príprava cestného obchvatu mesta cestou I/67, rekonštrukcia miestnych komunikácií v meste, rekonštrukcia chodníkov v meste, dokončenie rekonštrukcie vodorovného a zvislého dopravného značenia a informatívneho značenia v meste, realizovať na potrebnej architektonickej úrovni hlavný peší nástup v DLJ v trase cesta I/67 – Pošta – rekreačné objekty, rekonštrukcia verejných priestranstiev a výstavba zariadení verejnej zelene, spracovanie architektonickej štúdie a následne PD úpravy centrálného námestia Baníkov a následne pristúpiť k jej realizácii.

V rámci tejto prioritnej oblasti je **v realizácii projekt:**

Rekonštrukcia centrálnej mestskej zóny v Dobšinej

celkové náklady na projekt: 1 060 000 EUR

Na realizáciu projektu získalo mesto NFP v rámci ROP.

Celková výška finančných prostriedkov na nerealizované projekty v rámci tejto prioritnej oblasti cca: 6 700 000 EUR

Prioritná oblasť č. 4: Zlepšenie stavu technickej infraštruktúry;

Opatrenia č. 1: Zlepšenie zásobovania pitnou vodou

Aktivity napĺňajúce opatrenia:

V spolupráci s VVS a. s. Košice pokračovať v postupnej rekonštrukcii vodovodu v Dobšinej, rekonštrukcia vodojemu v Dobšinskej ľadovej jaskyni, napojiť nové rozvojové lokality podľa postupu výstavby RD, vybavenosti a areálov výroby na jestvujúcu vodovodnú sieť, pre objekty RD v lokalite „Chrbát“ realizovať technické opatrenia s cieľom zvýšiť tlak v zásobovacom potrubí rozšíriť vodojem v lokalite Hámor, pre rozvojové lokality zabezpečiť projektovú dokumentáciu týkajúcu sa napojenia na vodovodnú sieť mesta, pre objekty pri ceste I/67 vo vybavenostnom centre DLJ napojiť vodovod z vodného zdroja „7 prameňov“. Pre tento systém vybudovať vodojem 100 m³.využívané pramene v DLJ je potrebné revidovať a realizovať vyhlásenie pásma hygienickej ochrany týchto vodných zdrojov, výrobný okrsk Dobšiná Juh pozdĺž cesty I/67 postupne napojiť na mestský vodovod s predĺžením potrubia cca 1000 m.

Opatrenia č. 2: Zlepšenie stavu v oblasti čistenia odpadových vôd a kanalizácie

	<p>Aktivity napĺňajúce opatrenie:</p> <p>spracovanie projektu celomestskej splaškovej kanalizácie, spracovaný projekt ČOV doplniť o nový technologický systém čistenia odpadových vôd, postupná výstavba kanalizačnej siete a rekonštrukcia existujúcej splaškovej kanalizácie mesta, úprava vodného toku Dobšinského potoka na Q₁₀₀ ročnú veľkú vodu v úseku Hámor – Vyšná Maša, úprava vodného toku rieky Slanej v úseku rozšírenia priemyselnej zóny VSŽ – Kovostroj na Q₁₀₀ ročnú veľkú vodu, úprava vodného toku Dobšinský potok pod zrovnávajúcou nádržou Dobšiná, Pre vstupný areál DĽJ vybudovať samostatnú ČOV, ukončiť rozostavané ČOV pri hoteli Ruffíny a hotely Ľadová a zabezpečiť ich funkčnosť, vybudovať nový hlavný kanalizačný zberač po Ľudovú záhradu pozdĺž Hronskej ulice na odkanalizovanie rozvojového obytneho a rekreačného územia, súčasnú zástavbu mesta postupne odkanalizovať delenou kanalizáciou, v miestnej časti Lányho huta postupne budovať malé domové ČOV a nepriepustné žumpy, realizovať rekonštrukciu (obnovu) žump na exkrementy zo živočíšnej výroby na hospodárskom dvore Agrodrev, s.r.o. Dobšiná v západnej časti mesta.</p> <p>Opatrenie č. 3: Energetická koncepcia, rozvod zemného plynu a elektronické komunikácie</p> <p>Aktivity napĺňajúce opatrenia:</p> <p>postupne plynofikovať rozvojové lokality obytného, rekreačného a výrobného územia mesta, podporovať využitie biomasy (dreveného odpadu) a solárnej energie na prípravu tepla a TVÚ najmä u zástavby RD a rekreačných zariadení postupne rekonštruovať v spolupráci s VST a. s. existujúce VN a NN vedenia a transformačné stanice, realizovať koncepciu rozvoja v tepelnej energetike, realizovať rekonštrukciu verejného osvetlenia.</p> <p>V rámci OP ŽP v mesiaci november 2009 sme podali žiadosť o NFP na Dobudovanie ČOV a kanalizačného zberača v Dobšinej, žiadosť nebola podporená Náklady za vypracovanie projektovej dokumentácie a prieskumné práce, ktoré boli súčasťou povinných príloh predmetnej žiadosti o NFP boli uhradené vo výške 118 241 EUR z vlastných zdrojov.</p> <p>Na realizáciu rekonštrukcie verejného osvetlenia podali žiadosť o NFP v rámci OPKaHR v mesiaci jún 2010, projekt je v súčasnosti v štádiu hodnotenia. Celkové náklady : 250 000 EUR.</p> <p>Celková výška finančných prostriedkov na nerealizované projekty cca: 15 mil. EUR Realizáciu rozvojových projektov v rámci jednotlivých prioritných oblastí PHSR mesto Dobšiná plánuje finančne zabezpečiť zo zdrojov štrukturálnych fondov EÚ, a iných grantových systémov. Niektoré aktivity však nie sú definované ako oprávnené v rámci NSRR a iných finančných mechanizmov a vlastné zdroje mesta nepostačujú na ich realizáciu.</p>
4	<p><u>GELNICA</u></p> <p>PHSR mesta schválený uznesením č.102 zo dňa 13.4.2007</p> <p>I.</p> <p>Oblasť 1: Prírodné zdroje (príroda a ochrana ŽP)</p> <p>Opatrenie: 1.5.</p> <p>Zvýšenie ochrany mesta pred povodňami</p> <p>Finančné zabezpečenie: využitie výziev v rámci Operačného programu Životné prostredie, kofinancovanie z vlastných prostriedkov mesta resp. úveru. Finančný náklad (odhad): 2.000.000,- €</p> <p>II.</p> <p>Oblasť 3: Materiálne zdroje a infraštruktúra</p> <p>Opatrenie: 3.2. Modernizácia dopravnej infraštruktúry</p> <p>Aktivita: 3.2.1. Dokončenie komplexnej rekonštrukcie miestnych komunikácií a zlepšenie dopravnej prístupnosti mesta</p> <p>Finančné zabezpečenie: ERDF a vlastné finančné prostriedky mesta resp. úver. Finančný náklad (odhad): 464 714 €</p>

	<p>III. Oblasť 3: Materiálne zdroje a infraštruktúra Opatrenie: 3.3. Skvalitnenie bytovej politiky a infraštruktúry bývania Aktivita: 3.3.3. Vyriešenie bytovej problematiky rómskeho etnika</p> <p>Finančné zabezpečenie: z fondov resp. od nadácií (grant), finančná spoluúčasť z vlastných prostriedkov mesta resp. úver. Finančný náklad (odhad): 995 817 €</p>
5	<p><u>KRÁĽOVSKÝ CHLMEC</u></p> <p>PHSR mesta schválené uznesením č. 24 zo dňa 13.12.2004. PHSR bol aktualizovaný v roku 2006, ale na MsZ nebol schválený z dôvodu nefunkčnosti MsZ. Pripravená bola aj verzia pre roky 2007-2013, ale tiež nebola schválená</p> <p>1. Východný obchvat mesta Kráľovský Chlmec - napojenie na cestu III/55334 (vypracovaná DUR sa nachádza na odbore regionálneho rozvoja, plánovania a implementácie európskych projektov ÚKSK)</p> <p>2. Vybudovanie infraštruktúry pre priemyselný park Cerovo - vypracovaná kompletná dokumentácia na Územné rozhodnutie aj stavebné poverenie okrem križovatky, celkové náklady: 4 979 088 €</p> <p>3. Dobudovanie kanalizácie na celom území mesta, resp. výmena zastaralých potrubí na problémových miestach - PD v priebehu vypracovania, odhadované celkové náklady predstavujú 6 638 784 €</p>
6	<p><u>KROMPACHY</u></p> <p>PHSR schválený uznesením č. 38 zo dňa 22.8.2006</p> <p>1. Priorita Zlepšenie stavu životného prostredia v meste a jeho okolí elimináciou ohrozenia starých environmentálnych záťaží a opakujúcich sa povodní najmä na prítokoch rieky Hornád a Slovinského potoka, ako aj zefektívnením spotreby energie</p> <p>Opatrenie: Zvýšiť ochranu územia mesta pred povodňami Vytvoriť podmienky prevencie povodní na prítokoch rieky Hornád a Slovinského potoka - finančný náklad 106 220 € Obnoviť a zvýšiť účinnosť protierózných opatrení zameraných na zvýšenie retenčnej schopnosti časti povodia Hornádu, Slovinského potoka – 69 707 €</p> <p>2. Priorita Zlepšenie technickej a občianskej infraštruktúry týkajúcej sa najmä zlepšenia dostupnosti priemyselnej zóny a rekreačného strediska Plejsy, tiež rekonštrukcie a vybavenie dopravnej a environmentálnej infraštruktúry</p> <p>Opatrenie 1: Zlepšiť technický stav inžinierskych sietí a občianskej vybavenosti Dobudovať kanalizáciu v konkrétnych častiach mesta, finančný náklad 365 133 € Dobudovať a rekonštruovať vodovod v konkrétnych častiach mesta, finančný náklad 49 790 €</p> <p>Opatrenie 2: Zlepšiť technický stav a vybavenosť miestnych komunikácií Rekonštruovať komunikácie v intraviláne mesta v postupnosti na základ kritérií, finančný náklad 1 264 688 € Rekonštruovať a dobudovať prístupovú komunikáciu na Plejsy a dobudovať parkovisko aj s možnosťou jeho mimosezónneho využitia (bez potreby financovania)</p>

	<p>3. Priorita Zlepšenie sociálnej a ekonomickej situácie sociálnej slabej a odkázanej rómskej komunity v meste najmä prostredníctvom výraznej podpory vytvárania pracovných príležitostí pre nekvalifikovaných (medzitrh práce) a ďalším vzdelávaním šitým na mieru podľa potrieb cieľových skupín rómskej komunity</p> <p>Opatrenie 1: Zlepšiť prístup dlhodobu nezamestnaných na trh práce Zriadiť podnikanie samotného mesta so zameraním na podporu zamestnanosti obyvateľov s nízkym vzdelaním a nekvalifikovaných zameranú na zlepšovanie čistoty mesta, úpravu verejných priestranstiev, údržbu infraštruktúry a občianskeho vybavenia, fin. náklad 79 665 € Udržiavať a zvýšiť vedomosti a zručnosti podľa potrieb cieľových skupín rómskej komunity, finančný náklad 16 597 € Realizovať stratégiu rómskej problematiky v meste, náklad 3 320 €</p> <p>Opatrenie 2: Zlepšiť stavebno – technický stav budov škôl a školských zariadení s vytvorením podmienok ďalšieho vzdelávania pre rómske deti a mládež Rekonštrukcia budov základných škôl a školských zariadení a úprava školských areálov a školských športovísk – 1 731 395 € Rekonštrukcia a úprava školských areálov a školských športovísk - 1 005 775 €</p>
7	<p><u>MEDZEV</u></p> <p>PHSR schválený uznesením č. 84/2009 zo dňa 6.8.2009</p> <p>Priority PHSR:</p> <ul style="list-style-type: none"> - OPŽP - Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd <ol style="list-style-type: none"> 1.1. zásobovanie pitnou vodou 1.2. odvádzanie a čistenie odpadových vôd - Zamestnanosť a sociálna inklúzia - lokálna stratégia komplexného prístupu - Odpadové hospodárstvo - 4.2. podpora aktivít na zhromažďovanie odpadov
8	<p><u>MICHALOVCE</u></p> <p>PHSR do roku 2010 s výhľadom do roku 2020 schválený uznesením č. 345 zo dňa 6.12.2005</p> <p>A. Strategický cieľ: Zlepšenie stavu životného prostredia mesta</p> <p>Opatrenie 2.3: Vytvoriť podmienky pre separovanie a spracovávanie biologického odpadu, ako aj vytváranie lepších podmienok pre recykláciu odpadu a zneškodňovanie odpadov dostupnými progresívnymi spôsobmi Aktivita: výstavba kompostárne, spracovávanie BRO</p> <p>B. Strategický cieľ : Skvalitnenie stavu technickej a dopravnej infraštruktúry</p> <p>Opatrenie: 1.2. Skvalitniť povrchovú úprava komunikácií a chodníkov na území celého mesta, vrátane podmienok pre bezbariérový pohyb Aktivita: Komplexná rekonštrukcia miestnych komunikácií a chodníkov Finančné zabezpečenie: z vlastných prostriedkov mesta, úverové zdroje</p> <p>C. Strategický cieľ : Skvalitnenie stavu technickej a dopravnej infraštruktúry Aktivita: Informatizácia a elektronizácia mesta, zavádzanie elektronických služieb Finančné zabezpečenie: využitie výziev v rámci OPIS - kofinancovanie z vlastných prostriedkov mesta</p>
9	<p><u>MOLDAVA NAD BODVOU</u></p> <p>PHSR na roky 2008 – 2015 schválené uznesením Mestského zastupiteľstva v roku 2008</p>

	<p>Strategický cieľ: Využiť polohu Moldavy na rozhraní priemyselnej rozvinutej a vysoko urbanizovanej oblasti Košíc s turisticky atraktívnymi oblasťami povodia Bodvy a Horného Gemera na posilnenie historických koreňov Moldavy a dať jej charakter atraktívneho, moderného, multikulturálneho mesta obchodu, remesiel a kultúrnych tradícií</p> <p>Priorita č. 1. Kultúra a spoločenské aktivity Opatrenie A1: Vytváranie podmienok na rozvoj a prezentáciu kultúrneho a historického potenciálu mesta Opatrenie A2: Realizácia pravidelných kultúrno-spoločenských aktivít a rozvoj národnostnej kultúry</p> <p>Priorita č. 2: Sídelná štruktúra a životné prostredie Opatrenie B1: Rozvoj občianskej vybavenosti a zvyšovanie kvality bývania Opatrenie B2: Rozvoj technickej infraštruktúry a aplikácia informačných technológií Opatrenie B3: Rozvoj školskej a sociálnej infraštruktúry Opatrenie B1: Revitalizácia a využívanie prírodného potenciálu</p> <p>Priorita č. 3: Ľudské zdroje Opatrenie C1: Rozvoj príležitostí pre všestranné mimoškolské aktivity mládeže Opatrenie C2: Zvyšovanie adaptability na trhu práce Opatrenie C3: Zabezpečenie programovej starostlivosti o znevýhodnené skupiny obyvateľstva</p> <p>Priorita č. 4: Hospodárstvo Opatrenie D1: Podpora podnikateľského prostredia pre MSP Opatrenie D2: Podpora prílevu vonkajších investícií Opatrenie D3: Aplikácia inovatívnych riešení</p>
10	<p><u>ROŽŇAVA</u></p> <p>Aktualizácia PHSR mesta Rožňava do roku 2010 s výhľadom do roku 2015 schválená uznesením č. 181/2007 zo dňa 17.9.2007</p> <p>Priority a opatrenia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. skvalitnenie technickej infraštruktúry mesta <ol style="list-style-type: none"> 1.1. zlepšiť stav miestnych komunikácií a ich vybavenie 1.2. Renovácia verejných priestranstiev 1.3. Informačná infraštruktúra 2. Podpora malého a stredného podnikania v meste <ol style="list-style-type: none"> 2.1. vytvoriť podmienky pre investorov 2.2. Zvýšiť kvantitu a zlepšiť kvalitu služieb v meste 2.3. Zvýšiť príjmy a zamestnanosť v CR 3. zníženie percenta sociálne ohrozených a vylúčených obyvateľov mesta <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Zvýšiť stabilitu a udržateľnosť rodiny <p>znižovať počet bezdomovcov, podpora bytovej výstavby</p>
11	<p><u>SEČOVCE</u></p> <p>Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja do roku 2010 Globálny cieľ: Skvalitnenie života obyvateľov mesta Sečovce</p> <p>Priorita 1.1. Rozvoj dopravnej infraštruktúry mesta 1.2. Rozvoj environmentálnej infraštruktúry mesta 1.3. Rozvoj občianskej infraštruktúry mesta</p> <p>Priorita 2.1. Systémové znižovanie nezamestnaných obyvateľov mesta Sečovce rozvojom aktívnej politiky trhu práce</p> <p>Priorita 3.1. Rozvoj ekonomického potenciálu mesta Sečovce 3.2. Rozvoj a využitie potenciálu CR v meste a okolí</p>

	<p>Priorita 4.1. Rozvoj produktivity poľnohospodárstva 4.2. Trvalo udržateľný rozvoj vidieka</p>
12	<p><u>SOBRANCE</u></p> <p>PHSR schválený uznesením č. 87 zo dňa 21.11.2006 Priority PHSR:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozvoj bývania, ľudských zdrojov a kvalita života 2. Podnikanie a investície 3. cestovný ruch a kúpeľníctvo
13	<p><u>SPIŠSKÁ NOVÁ VES</u></p> <p>PHSR mesta schválený uznesením číslo 420 zo dňa 24.2.2005 Priority: 1. Rast konkurencieschopnosti priemyslu a vybraných služieb s využitím domáceho rastového potenciálu</p> <ul style="list-style-type: none"> - podpora budovania a rekonštrukcie vhodnej infraštruktúry - podpora rozvoja nových a existujúcich podnikov a služieb - marketing regiónu za účelom prilákania zahraničného kapitálu - podpora podnikania, inovácií a aplikovaného výskumu - podpora úspor energie a využívania OZE <p>Priorita 2: Cestovný ruch</p> <ul style="list-style-type: none"> - podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry CR - podpora podnikateľských aktivít v CR - renovácia a rozvoj mesta a zachovanie kultúrno-historického dedičstva - podpora propagácie CR a tvorba informačného systému <p>Priorita 3: Posilnenie rovnosti príležitostí na trhu práce a sociálna inklúzia</p> <ul style="list-style-type: none"> - podpora zamestnateľnosti osôb ohrozených sociálnou inklúziou - podpora rovnosti príležitostí mužov a žien a súladu rodinného a pracovného života <p>Priorita 4: Rozvoj celoživotného učenia a adaptability pracovnej sily</p> <ul style="list-style-type: none"> - podpora odbornej prípravy a vzdelávania zodpovedajúcej spoločnosti založenej na vedomostiach - rozvoj ďalšieho vzdelávania zameranej na posilnenie adaptability na trhu práce <p>Priorita č. 4. Environmentálna infraštruktúra</p> <ul style="list-style-type: none"> - zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na zlepšenie ochrany ovzdušia a vody - zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva - ochrana, zúšľachtenie a obnova prírodného prostredia - zlepšenie technickej infraštruktúry <p>Priorita č. 5: Dopravná infraštruktúra</p> <ul style="list-style-type: none"> - modernizácia a rozvoj dopravnej infraštruktúry <p>Priorita č. 5: Lokálna infraštruktúra</p> <ul style="list-style-type: none"> - Budovanie a rozvoj informačnej spoločnosti pre verejný sektor - Zlepšenie infraštruktúry bývania - Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry v meste <p>Priorita č. 5: Podpora udržateľného a</p> <ul style="list-style-type: none"> - zlepšenie agrosektora, spracovania a predajnosti potravinárskych produktov - zlepšenie a racionalizácia pestovania, ochrana lesa, ťažba a predaj drevnej hmoty <p>V súčasnom období Mesto Spišská Nová Ves pripravuje nový program hospodárskeho sociálneho rozvoja.</p>
14	<p><u>SPIŠSKÉ VLACHY</u></p> <p>PHSR schválené uznesením č. 9/12/2007 zo dňa 4.9.2009</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dobudovanie technickej infraštruktúry - Budovanie nadradenej cestnej infraštruktúry - Využívanie miestnych zdrojov biopalív na znižovanie energetických nárokov z klasických zdrojov

	<ul style="list-style-type: none"> - Informatizácia verejných služieb (zdroje EÚ a programy financované pre rozvoj infraštruktúry a informatizácie) - Koncepčný a koordinovaný rozvoj územia mesta - Voľnočasové aktivity detí a mládeže, budovanie ihrísk, úprava verejných priestranstiev na daný účel
15	<p><u>STRÁŽSKE</u></p> <p>PHSR na roky 2007-2015 schválený uznesením č. 150/2007 zo dňa 13.12.2007</p> <p>Najdôležitejšie plány mesta</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. preložka ciest I/18 a I/74 2. likvidácia PCB látok v meste <p>Najdôležitejšie priority PHSR</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. vybudovanie ČOV v južnej časti mesta – 30 mil. Sk 2. rekonštrukcia historického parku - 36 mil. Sk 3. výstavba a údržba miestnych komunikácií a chodníkov - 32,5 mil. Sk
16	<p><u>TREBIŠOV</u></p>
17	<p><u>VEĽKÉ KAPUŠANY</u></p> <p>PHSR na roky 2007-2013 schválený uznesením č. 131 zo dňa 10. 4. 2008</p> <p>1. Oblasť: Priemysel Strategický cieľ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zvýšiť prílev zahraničného a domáceho kapitálu 2. Zlepšiť získavanie a využívanie externých zdrojov na rozvoj mesta 3. Podporiť malé a stredné podnikanie v meste 4. Priemyselný park <p>Financovanie: OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast, OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia</p> <p>2. Oblasť: Kultúra a cestovný ruch Strategický cieľ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zvýšiť význam kultúry v meste 2. Zlepšenie voľnočasových aktivít detí a mládeže 3. Zvýšiť úroveň atrakcií za účelom rozvoja CR <p>Financovanie: ROP Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov, Program cezhraničnej spolupráce</p> <p>3. Oblasť: Sociálny rozvoj Strategický cieľ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dokončenie výstavby domova dôchodcov na ul. Ružovej 2. Terénna sociálna práca v meste V. Kapušany <p>Financovanie: ROP Budovanie nových zariadení soc. služieb, sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, fond sociálneho rozvoja, OP Zamestnanosť a soc. inklúzia, Úrad vlády</p>

Zdroj: PHSR miest, vlastné spracovanie KSK

Regenerácia a absorpčná schopnosť sídiel Košického kraja Európsky kontext

Fenomén mestského – urbánneho rozvoja odvodený od stratégie trvalo udržateľného rozvoja, ako aj problematika regenerácie sídiel sa v tomto programovom období stali horizontálnou témou kohéznej politiky Európskej únie. Európska politika urbánneho rozvoja sa odvíja predovšetkým od

nasledovných hlavných princípov: subsidiarita, integrácia, partnerstvo, konkurencieschopnosť, udržateľný rozvoj.

V tejto súvislosti v agende EÚ pribudli viaceré tematické okruhy týkajúce sa mestského rozvoja a regenerácie sídiel. Patrí sem:

- problematika mestského (urbánneho) rozvoja a obnovy
- integrované programy mestského rozvoja
- program URBACT II
- iniciatíva JESSICA

Problematika mestského rozvoja je téma diskutovaná na rôznych fórach EÚ. Na ministerskom stretnutí v Lipsku (máj 2007) bola prijatá Lipská charta. Lipská charta má ambiciózny cieľ – zhrnúť spoločné princípy a stratégie pre politiky mestského rozvoja v krajinách EÚ, zároveň sa členské krajiny EÚ jej prijatím zaviazali na národnej úrovni vytvárať podmienky a nástroje pre prípravu a uskutočňovanie zámerov integrovaných stratégií mestského rozvoja.

Integrované programy mestského rozvoja resp. regenerácie sú novým nástrojom v rozvoji miest, ktorý má zabezpečiť optimálne a efektívne využitie verejných a súkromných prostriedkov a harmonizáciu jednotlivých aktivít pri mestskom rozvoji. Sú nevyhnutnou podmienkou pri čerpaní prostriedkov zo štrukturálnych fondov na obnovu bytového fondu vo vybraných mestských oblastiach. Ich realizácia má zabezpečiť trvalo udržateľné komunity – ako jeden z cieľov politiky súdržnosti EÚ.

URBACT II je program „Európska územná spolupráca“ a je financovaný z ERDF. Program URBACT II prispieva v programovom období 2007-2013 k výmene a získavaniu skúseností medzi mestami členských štátov EÚ pri príprave a implementácii projektov týkajúcich sa rozvoja miest. EK prijala operačný program URBACT II na programové obdobie 2007 – 2013. Slovensko pristúpilo k programu podpisom Memoranda o porozumení.

Program obsahuje nasledovné prioritné osi:

1. mestá, hnacie prvky rastu a zamestnanosti,
2. atraktívne a súdržné mestá,
3. technická pomoc.

Program predpokladá ako konečných prijímateľov:

1. mestá,
2. regióny a členské štáty, pokiaľ ide o mestské záležitosti,
3. univerzity a výskumné centrá.

Iniciatíva JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas – spoločná európska podpora trvalo udržateľných investícií do mestských oblastí) je nová politická iniciatíva Európskej komisie (EK) podporovaná Európskou investičnou bankou (EIB). JESSICA predpokladá využitie časti prostriedkov z národnej alokácie z ERDF, ktoré sú určené pre mestský rozvoj, vo forme obrátkových prostriedkov – napr. úverov, kapitálu, záruk. Inštitucionálnym rámcom pre takýto nástroj finančného inžinierstva je vytvorenie tzv. fondu mestského rozvoja, ktorý môže mať rôzne podoby, rôznych účastníkov a rôzne zameranie, ktoré reflektujú konkrétne miestne, prípadne národné priority v tejto oblasti. Fond potom môže poskytovať prostriedky na aktivity, ktoré sú v súlade s požiadavkami na využitie prostriedkov z ERDF.

V prípravných rozhovoroch slovenská strana zdôrazňovala **priority mestského rozvoja a revitalizácie sídiel formou obnovy bytového fondu**. Komplexná obnova má aj v kontexte súčasnej krízy pozitívne dôsledky – patria sem najmä energetické úspory, zníženie CO₂ spodín, zníženie nákladov domácností, zabezpečenie zamestnanosti, výroba stavebných materiálov. Je preto v záujme Slovenska hľadať nástroje, ktoré umožnia intenzívnejšie aktivity v oblasti obnovy.

Aktivity na národnej úrovni

Problematika mestského rozvoja a regenerácie sídiel sa objavuje z rôznych aspektov vo viacerých aktivitách ministerstva. Ide o nasledovné oblasti:

- regenerácia sídiel v kontexte stratégie rozvoja regiónov
- územné plánovanie
- Regionálny operačný program 2007 – 2013

Regenerácia sídiel v kontexte stratégie rozvoja regiónov.

Európa potrebuje urbánnu kultúru založenú na hľadaní riešenia problémov. Cezhraničná, medziregionálna a medzinárodná spolupráca zohráva pri napĺňaní cieľov európskej politiky priestorového rozvoja osobitnú úlohu.

Územné plánovanie komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využitie územia v súlade s jeho princípmi „trvalo udržateľného rozvoja“ a samotná regenerácia sídiel je zahrnutá v celom mechanizme nástrojov a krokov.

Zo stavebného zákona sú všetky obce/mestá nad 2 000 obyvateľov povinné vypracovať územné plány pre celé územie intravilánu obce/mesta a následne pre jednotlivé časti. V súčasnosti má z celkového počtu 440 obcí kraja takmer polovica schválený územný plán, štvrtina – rozpracovaný a štvrtina obcí nemá zatiaľ ani rozpracovaný územný plán.

Regionálny operačný program ROP má z prostriedkov ERDF a národných rozpočtov vyčlenených približne 468 mil. EUR na regeneráciu sídiel v Slovenskej republike. Oprávneným prijímateľmi podpory sú miestne samosprávy. V rámci ROP sú podporované nasledovné oblasti regenerácie sídiel:

1. revitalizácia verejných priestranstiev sídiel
2. integrované stratégie rozvoja mestských oblastí,
3. projekty rozvoja obcí s rómskymi osídleniami vo vidieckom prostredí,
4. neinvestičné projekty.

Bytová politika a regenerácia sídiel

Približne 50% obyvateľstva územia SR žije v bytových domoch. Viac ako 70% existujúcich bytových domov predstavujú panelové domy z hromadnej bytovej výstavby postavených po roku 1970 v nevyhovujúcom technickom stave a vysokou energetickou náročnosťou budov.

Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2010 konštatuje, že úloha štátu je predovšetkým vo vytváraní potrebného právneho a ekonomického prostredia, stimulujúceho rozvoj bývania. V súčasnosti je v poslednej fáze prípravy **Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2015**, kde je zahrnutá aj predmetná problematika regenerácie sídiel.

Medzi hlavné poslanie miest v oblasti rozvoja bývania patrí okrem iného: zabezpečovať obstarávanie, schvaľovanie a aktualizovanie ÚPD sídiel zón, pripravovať programy rozvoja bývania, programy rozvoja obnovy bytového fondu.

Ekonomické nástroje vytvorené štátom na financovanie výstavby a obnovy bývania:

1. dotačné / Program rozvoja bývania /
2. úverové / ŠFRB, stavebné sporenie, hypotekárne úvery, komerčné úvery /

V prvom type ide o poskytovanie dotácií na odstránenie systémových porúch bytových domoch. Druhým typom programu je úverový program, ktorý je realizovaný prostredníctvom ŠFRB a ide o program obnovy bytového domu.

Ďalším významným nástrojom na obnovu bytového fondu je **Vládny program zateplovania**, uvedený do praxe v máji 2009, je nástrojom pre zlepšenie energetickej hospodárnosti budov na bývanie a zmiernenie dôsledkov hospodárskej krízy. Program definuje podmienky pre podporu znižovania energetickej náročnosti budov na bývanie. Je určený pre rodinné domy a bytové domy, postavené do roku 1989. Oprávnenými projektmi sú projekty stavby, ktoré zabezpečujú zlepšenie tepelno-technických vlastností budovy na bývanie a preukazujú dosiahnutie zníženia potreby tepla na vykurovanie min. 20%. Predmetný program v samotnej podstate rieši energetickú hospodárnosť a regeneráciu schátratej panelovej výstavby.